

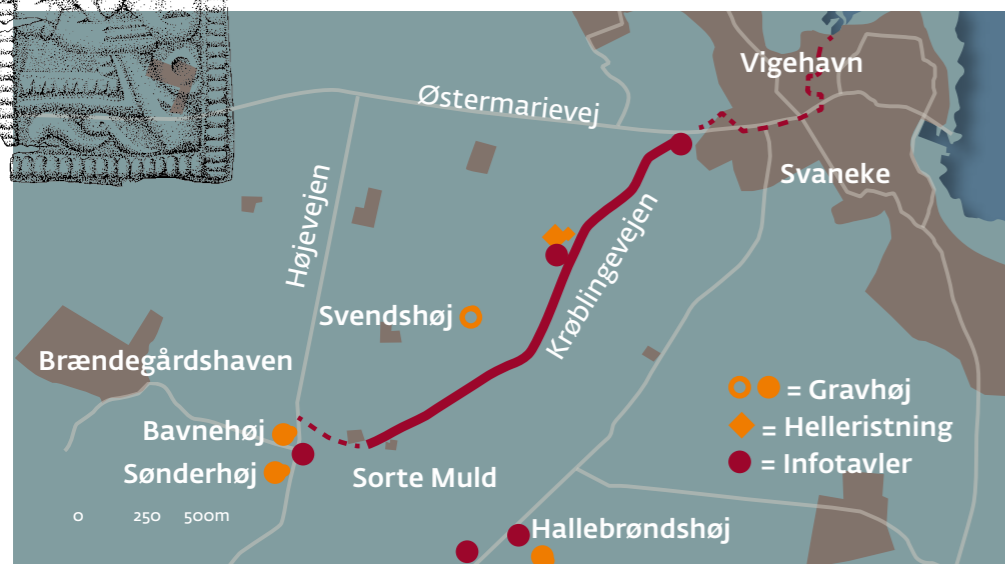
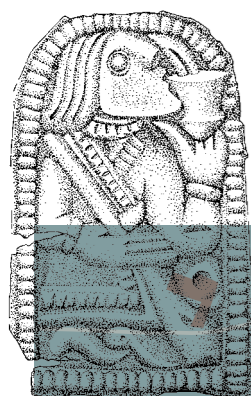

Vigen – porten til Østersøen

Med Bornholms placering midt i Østersøen blev øen i jernalderen et trafikalt knudepunkt for skibsfarten. Det kan være grunden til, at der opstod et magtcenter ved Sorte Muld på højdedragene ved Svaneke.

Sorte Muld havde sin storhedstid i det 4.-7. århundrede og indgik i et netværk af europæiske magtcentre. At indbyggerne ved Sorte Muld havde kontakter over lange afstande viser de tusindvis af genstande, der er fundet i området, såsom dragtnåle fra Sverige, mønter fra Romerriget og glasbægre fra Frankerriget i Vesteuropa.

Alle disse genstande er kommet til Bornholm med skib. Øens østkyst er dog præget af undersøiske klipper, der gør det vanskeligt at komme ind til land. Et af de få steder, hvor man kan sejle helt ind, er her ved Vigen, hvor der findes en lille naturhavn; en port til Østersøen.

Vigen – gateway to the Baltic Sea

By virtue of Bornholm's position in the Baltic Sea, in the Iron Age, the island rose to prominence as a shipping hub. This may be why a power centre arose at Sorte Muld, on the heights near Svaneke.

At its height in the 4th-7th centuries, Sorte Muld was part of a network of European power centres. The fact that the inhabitants of Sorte Muld had contacts across great distances is demonstrated by the thousands of artefacts found at the site such as fibulae from Sweden, coins from the Roman Empire and glass beakers from the Frankish Kingdom in Western Europe.

All of these artefacts reached Bornholm by ship. However, treacherous reefs off the island's east coast made it difficult to make shore. One of the few places that allowed safe passage directly to shore was here at Vigen and its small natural harbour which provided a gateway to the Baltic Sea.

Vigen – das Tor zur Ostsee

Dank seiner Lage mitten in der Ostsee wurde Bornholm in der Eisenzeit ein Verkehrsknotenpunkt für die Schifffahrt. Dies ist vielleicht der Grund, dass auf den Höhenzügen bei Svaneke um Sorte Muld ein Machtzentrum entstand.

Sorte Muld erlebte seine Blütezeit im 4.-7. Jahrhundert und gehörte zu einem Netzwerk von europäischen Machtzentren. Dass die Einwohner von Sorte Muld Kontakte über weite Entfernungen pflegten, zeigen Tausende von Gegenständen, die hier gefunden wurden: Trachtenfibeln aus Schweden, Münzen aus dem Römischen Reich und Glasbechern aus dem Frankenreich in Westeuropa.

Alle diese Gegenstände kamen zu Schiff nach Bornholm. An der Ostküste der Insel erschweren unterseeische Klippen eine Landung. Einige der wenigen Stellen, wo man an Land gehen kann, liegt hier bei Vigen. Der kleine Naturhafen war das Tor zur Ostsee.

KRØBLINGEVEJEN

Fra Vigen førte en vej op til magtcenteret ved Sorte Muld. Det første stykke af vejen er i dag fjernet og bebygget med huse, men ved Østermarievej kan man følge den gamle vej, Krøblingevejen, op til Sorte Muld, hvor der er en vid udsigt over området.

UNIKKE SMYKKER

To af de unikke genstande langvejs fra, der endte i jorden ved Sorte Muld: Et dragtspænde, der stammer fra Balkan eller Ukraine og et skår af et romersk lerkar. Skåret var så eksotisk på Bornholm på den tid, at det blev lavet om til et halssmykke.

FÅ MERE VIDEN

Danmarks
Oldtid i
Landskabet

Fortællinger
fra Fortiden

Vejen til Sorte Muld

Fra naturhavnen Viggen fører Krøblingevejen op til Sorte Muld. Sorte Muld havde sin storhedstid i det 4.-7. århundrede. I området er der fundet omkring 20.000 genstande, hvilket vidner om, at Sorte Muld var et økonomisk og politisk centrum i Østersøen i jernalderen.

Fra Sorte Muld havde man kontakter i alle verdenshjørner. Ad Krøblingevejen blev varer fra fjerne egne af Europa transporteret det sidste stykke op til bopladsområdet. På bopladsen er der blevet handlet, der har foregået rituelle handlinger, og der har været et mylder af mennesker, både fastboende og tilrejsende.

Varer, nyheder og informationer blev udvekslet, inden de tilrejsende atter forlod Sorte Muld for at begive sig videre på deres færd over Østersøen. Historierne om den store verden uden for Bornholm efterlod de dog hos beboerne på Sorte Muld.

The route to Sorte Muld

From the natural harbour of Viggen, Krøblingevejen, 'Cripples' Road', led all the way to the Sorte Muld complex. Sorte Muld was at the height of its power and influence in the 4th-7th centuries. The site has produced finds of around 20,000 artefacts, which testifies to Sorte Muld's status as a prominent economic and political centre in the Baltic Sea during the Iron Age.

From Sorte Muld, there was contact in all directions overseas. Along 'Cripples' Road', goods from remote parts of Europe were transported the last stretch up to the settlement. At Sorte Muld, goods were traded and rites were performed, and the complex was teeming with people, both permanent residents and itinerants.

Commodities, news and information were exchanged before the itinerants took their leave of Sorte Muld to continue their travels across the Baltic Sea. But accounts of the great, wide world beyond Bornholm remained in their wake.

Der Weg nach Sorte Muld

Vom Naturhafen Viggen führt der Krøblingevejen nach Sorte Muld hinauf. Sorte Muld erlebte seine Blütezeit im 4.-7. Jahrhundert. In diesem Gebiet wurden an die 20.000 Gegenstände gefunden, die davon zeugen, dass Sorte Muld während der Eisenzeit ein bedeutungsvolles ökonomische und politische Zentrum in der Ostsee war.

Sorte Muld pflegte Kontakte in alle Himmelsrichtungen. Auf dem Krøblingevejen wurden Waren aus fernen Gegenden Europas das letzte Stück zur Siedlung hinauf transportiert. In der Siedlung wurde gehandelt, und es wurden rituelle Handlungen vorgenommen, hier herrschte ein Menschengewimmel von Ansässigen und Zugereisten.

Waren, Neuigkeiten und Informationen wurden ausgetauscht, bis die Fremden für die Weiterfahrt über die Ostsee Sorte Muld wieder verließen. Die Berichte über die große Welt außerhalb von Bornholm ließen sie jedoch zurück.

METALDETEKTORER

Størstedelen af de mange genstande fra Sorte Muld er blevet fundet af fritidsarkæologer, som – efter aftale med ejerne – i timevis har gået henover markerne med metaldektorer i jagten på sporene efter den forsvundne metropol.

ROMERSK GULD

Hundredevis af romerske sølv- og guldmønter er fundet i området, såsom denne guldsolidus fundet på Sorte Muld. Mønter er præget under den romerske kejser Valentinian III, der regerede det vestromerske rige i årene 425-455.

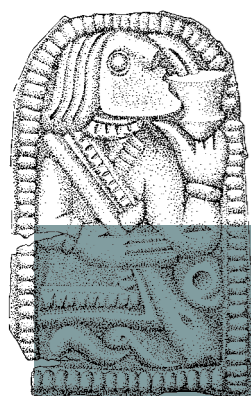

Sorte Muld – Elitens hjem

Når man kom ad Krøblingevejen i jernalderen, ville man omtrent på dette sted finde indgangen til bopladsen. Selve bopladsområdet var omtrent en kvadratkilometer stort. Husene lå i en kreds omkring et helligt sted midt på området.

Magtcenteret ved Sorte Muld har haft stor handelsmæssig og religiøs betydning. De personer, der i jernalderen boede på Sorte Muld, tilhørte Europas elite. De havde adgang til luksusvarer fra fjerne egne af kontinentet.

Udgravninger på Sorte Muld-bebyggelsen Fuglsangsageren i begyndelsen af dette årtusinde har vist, at husene har været omkring 15 meter lange og havde mange byggefaser. Størstedelen af Sorte Muld er dog ikke blevet udgravet af arkæologer endnu, og mange oplysninger om bebyggelsens form og udstrækning ligger stadig skjult i jorden.

Sorte Muld – home of the elite

For those arriving via Krøblingevejen ('Cripples' Road) in the Iron Age, the place where you are now standing was close to the entrance to the settlement. The village itself was about one square kilometre in extent. The dwellings were built around a shrine at the centre of the complex.

The power centre at Sorte Muld would have exerted great commercial and religious influence. The inhabitants of Sorte Muld in the Iron Age belonged to Europe's elite. They had access to luxury goods from remote parts of the European continent.

Excavations at the Sorte Muld site of Fuglsangsageren revealed that there were many construction phases. The dwellings were around 15 metres in length. Most of Sorte Muld has not yet been subjected to archaeological excavation, and so, much information about the complex and its extent remains concealed beneath the black soil.

STOR BOPLADS

Magtcenteret ved Sorte Muld består af mange forskellige bosættelsesområder. Selve magtcenteret opstod omkring Kristi fødsel og havde sin storhedstid i 4-7. århundrede. I vikingetiden aftog stedet i betydning og bestod kun af spredte gårde.

Sorte Muld – Heimstatt der Elite

Folgte man in der Eisenzeit dem Krøblingevejen, so erreichte man etwa an dieser Stelle den Eingang zur Siedlung. Das Siedlungsgebiet war etwa 1 km² groß. Die Häuser lagen um ein Heiligtum mitten in der Anlage.

Das Machtzentrum bei Sorte Muld hatte große handelsmäßige und religiöse Bedeutung. Die Personen, die in der Eisenzeit in Sorte Muld lebten, zählten zur europäischen Elite. Sie hatten Zugang zu Luxuswaren aus fernen Gegenden des Kontinents.

Ausgrabungen in der Sorte Muld-Siedlung Fuglsangsageren zu Beginn dieses Jahrtausends wiesen zahlreiche Bauphasen nach. Die Häuser waren etwa 15 m lang. Der größte Teil von Sorte Muld ist jedoch noch nicht archäologisch untersucht, so dass zahlreiche Informationen über Form und Ausdehnung der Siedlung noch im Boden verborgen sind.

GULDSKAT

Ved Fuglsangsageren blev i 2001 fundet en guldskat med fem brakteater, seks romerske guldmønter samt hængesmykker og guldperler. Skatten var gemt i en sammenrullet romersk sølvplade, og viste sig at være fra 400-tallet.

Tiden før storhedstiden

I adskillige årtusinder før Sorte Muld udviklede sig til et magtcentrum i jernalderen, har der boet mennesker på dette sted. Et af vidnesbyrdene er jættestuen Hallebrøndshøj. Højen blev opført i bondestenalderen for omkring 5500 år siden. Her blev de døde i det lokale bondesamfund begravet.

Bronzealderens mennesker, der boede i området for omkring 3000 år siden, har også efterladt sig spor. På klippeområdet ved Krøblingevejen og ved Hallebrøndshøj findes der helleristninger. Helleristninger er billeder og figurer hugget i sten og klipper på hellige steder.

I jernalderen for omkring 1500 år siden voksede Sorte Mulds betydning, og mange mennesker bosatte sig på stedet. De rester, som den store bosættelse har efterladt, har farvet mulden sort og givet stedet det navn, som det har i dag.

Before it rose to power

For several millennia before Sorte Muld emerged as a power centre in the Iron Age, this site was under human settlement. One of the testimonies to this almost continuous habitation is the Hallebrøndshøj passage grave. Constructed in the Neolithic, around 5,500 years ago, it was used for burials by the local farming community.

There are also traces of the Bronze Age inhabitants of the area around 3,000 years ago. The cliff formations near Krøblingevejen and the Hallebrøndshøj passage grave bear rock carvings of images and figures indicating that these were sacred sites.

In the Iron Age around 1,500 years ago, Sorte Muld grew to power, attracting a large community of people to the complex. The remains of Sorte Muld coloured the top soil black, giving the site its eponymous name.

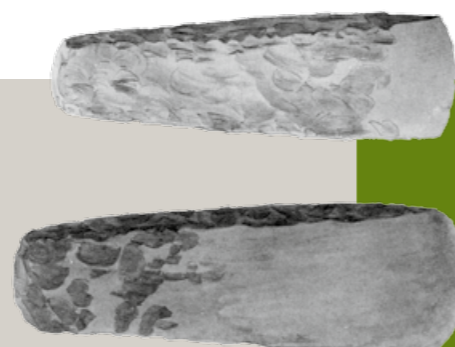
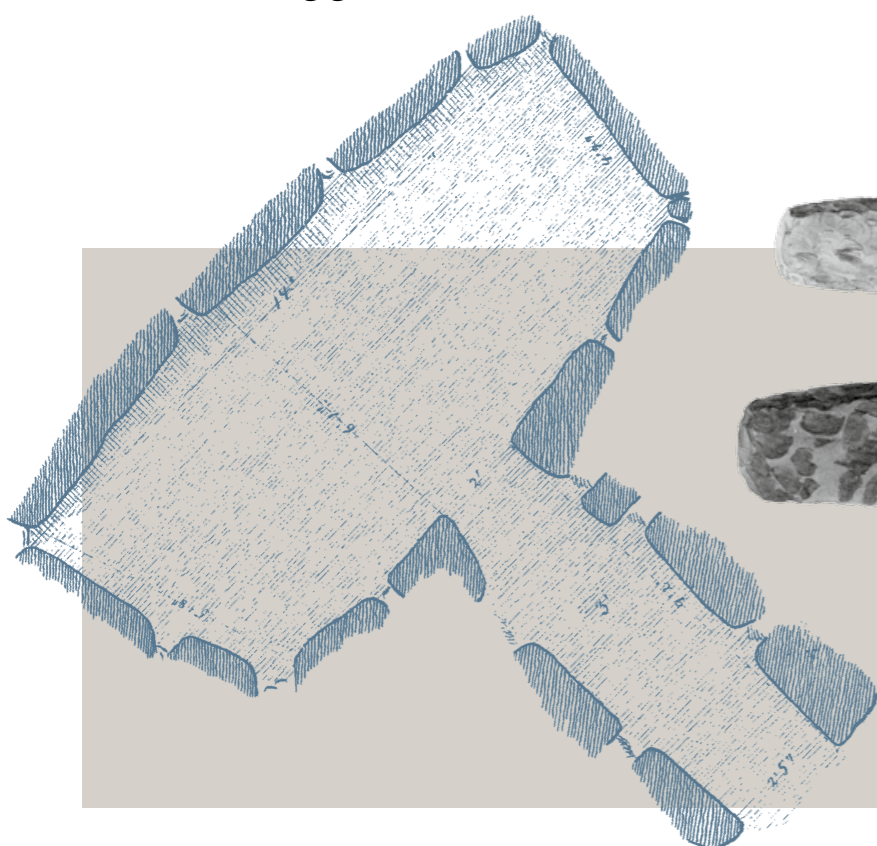

Die Zeit vor der großen Zeit

Etliche Jahrtausende, bevor Sorte Muld sich in der Eisenzeit zu einem Machtzentrum entwickelte, lebten hier Menschen. Eines der Zeugnisse ist das Hünengrab Hallebrøndshøj. Der Hügel wurde in der Bauernsteinzeit vor etwa 5500 Jahren errichtet. Hier wurden die Toten des örtlichen bäuerlichen Gemeinwesens bestattet.

Die Menschen der Bronzezeit, die vor etwa 3000 Jahren in diesem Gebiet lebten, haben ebenfalls Spuren hinterlassen. In den Felsen am Krøblingevejen und am Hallebrøndshøj gibt es Felszeichnungen (helleristninger) – Bilder und Figuren, die an heiligen Orten in Steine und Klippen eingemeißelt wurden.

In der Eisenzeit vor etwa 1500 Jahren wuchs die Bedeutung von Sorte Muld. Hier lebten jetzt viele Menschen. Die Reste dieser großen Siedlung haben den Boden schwarz gefärbt und dem Gebiet seinen heutigen Namen gegeben.

STENALDERHØJ

Hallebrøndshøj blev udgravet i 1800-tallet. Jættestuer kendes fra kystområderne i Vest- og Nordeuropa, men i det sydlige Skandinavien er en særlig høj koncentration af de såkaldte storstensgrave.

BRONZEALDER-BILLEDER

Helleristninger er indhuggede figurer eller tegn, som var særlig udbredte i bronzealderen. Ved Madsebakke/Hammersholm ved Sandvig kan man besøge et område med mange helleristninger.

Guldgubber – Figurer af guld

Sorte Muld var også et religiøst centrum. Det viser fundet af tusindvis af små, papirtynde guldstykker med motiver af mennesker og enkelte dyr.

Guldstykkerne, kaldet guldgubber, blev anvendt ved rituelle handlinger i Sorte Mulds storhedstid i 300-600-tallet. Måske blev de givet til guderne for at få hjælp i en nødsituation, få råd og vejledning eller for at afværge gudernes vrede. De små figurer kan være lagt ved en helligdom, sat ind i barken på et særligt træ eller lagt i en kultisk bygning. Bemærkelsesværdigt er det i al fald, at de primært er fundet inden for et afgrænset område.

Guldgubberne er blevet fremstillet med et bronzestempel, og det mest almindelige af motiverne på Sorte Muld kendes i mindst 170 eksemplarer. Det originale stempel til et af motiverne på guldgubberne er senere blevet fundet i Klemensker cirka 25 km fra Sorte Muld.

Guldgubber – gold amulets

Sorte Muld was also a religious centre. This is revealed by finds of thousands of small, thin gold amulet-style pieces with human, and occasionally, animal, motifs, called 'guldgubber'.

These 'guldgubber', were used in religious rites at the height of the Sorte Muld cult in the years 300-600 AD. Perhaps they were offered to the gods for aid in a time of crisis, to seek advice and guidance or to appease the wrath of the gods. These small artworks may have been placed by a shrine, inserted in the bark of a special tree or placed in a cultic building. What is remarkable is that they were found largely within a delimited area.

The guldgubber were made using a bronze stamp. The most common human motifs at Sorte Muld is known to have been reproduced in 170 copies. A stamp for producing guldgubber was subsequently found at Klemensker, about 25 km from Sorte Muld.

Guldgubber – Figuren aus Gold

Sorte Muld war auch ein religiöses Zentrum. Das zeigen Funde von Tausenden von dünnen Goldblechstückchen mit Motiven von Menschen und einzelnen Tieren.

Die Goldblechstückchen, die sogenannten „Guldgubber“, stammen aus der Blütezeit von Sorte Muld im 4.-7. Jahrhundert. Vielleicht wurden sie den Göttern geopfert, um Hilfe in einer Notlage zu erleben, Rat und Anleitung zu erhalten oder um den Zorn der Götter abzuwenden. Die kleinen Figuren können bei einem Heiligtum abgelegt, in die Rinde eines heiligen Baums gesteckt oder in einem kultischen Gebäude hinterlassen worden sein. Bemerkenswert ist jedenfalls, dass sie primär innerhalb eines begrenzten Gebiets gefunden wurden.

Die Guldgubber wurden mit einem Bronzestempel hergestellt. Eines der Motive von Sorte Muld ist von mindestens 170 Exemplaren bekannt. Ein Stempel für eine Guldgubber wurde später in Klemensker ca. 25 km von Sorte Muld gefunden.

HALSRING

På flere af guldgubberne bærer personerne halsringe eller har en stav i hånden, som tegn på en ophøjet status som fyrste eller gud. Halsringen var en gammel germansk gude- og fyrsteattribut, mens staven især kendes fra Middelhavsområdet.

Dragterne på guldgubberne afspejler tidens mode. Der er tale om realistiske og tidstypiske dragter. På Sorte Muld er der desuden fundet redskaber fra tekstilfremstilling, bl.a. resterne af en væv, der fandtes i et nedbrændt hus.

GULDAGEREN

Allerede i 1569 omtales Sorte Muld som guldageren, og i 1756 omtaler Laurids de Thurah "Mynter af Guld, saa tynde som et Blad" og "med adskillige Figurer og Billeder paa". Det var dog først i 1985-87, at guldgubbeområdet blev udgravet af arkæologer.

Den sorte muld

Her ligger Sorte Muld, der var et kultsted og fyrstesæde gennem det første årtusinde e.Kr. Det er den mørke kulturljord, som har givet navn til stedet. Farven stammer fra de tykke lag af affald, som mange menneskers aktiviteter har efterladt på stedet. Den sorte muld ses allertydeligt lige efter, marken er pløjet.

Sorte Muld er især kendt for fundet af tusindvis af små papirtynde guldgubber. Måske stammer de fra en helligdom, hvor man ofrede guldgubberne til guderne for at få hjælp, råd eller vejledning.

Fra Sorte Muld har der været vid udsigt fra de to gravhøje. Her fra har man kunne holde øje med skibstrafikken og ubudne gæster. Den bornholmske klippekyst har været et naturligt forsvarsværk mod krigeriske overfald. Lanser og spyd, der er fundet i jorden, viser dog også, at indbyggerne har været klar til at forsvare sig, hvis der kom fjendtlige besøg.

The black soil

This is the site of Sorte Muld, a place of cultic worship and a royal residence for a period spanning the first millennium AD. The site derives its name, meaning "black soil", from the dark cultural soil. The colour stems from the thick layer of refuse deposited by the activities of countless occupants of the site.

Sorte Muld is especially famed for its hoard of thousands of small paper-thin goldfoil figures found at the site. They may stem from a shrine, where they were offered to the gods to seek help, advice or guidance.

At Sorte Muld, there would have been a panoramic view from the two burial mounds. From here, the inhabitants could keep a lookout for ships at sea and intruders. The cliffs of Bornholm provided natural defences against seaborne assault. Lances and spears found in the ground suggest that the inhabitants were ready to defend themselves against attack.

Der schwarze Boden

Hier liegt Sorte Muld, eine Kultstätte und Fürstensitz während des ersten Jahrtausends n. Chr. Der Ort verdankt seinen Namen der dunklen Kulturschicht. Die Farbe stammt von den dicken Abfallschichten, die die Aktivitäten vieler Menschen hier hinterlassen haben.

Sorte Muld ist insbesondere bekannt für den Fund von Tausenden papierdünner Goldblechstückchen, sogenannten „Guldgubber“. Vielleicht stammen sie aus einem Heiligtum, wo man sie den Göttern opferte, um Hilfe, Anleitung oder Ratschläge zu erleben.

Von Sorte Muld hatte man von den beiden Grabhügeln aus einen weiten Blick. Man konnte den Schiffsverkehr und ungebetene Gäste beobachten. Die Bornholmer Felsenküste war ein natürliches Bollwerk gegen kriegerische Überfälle. Lanzen und Speere, die im Boden gefunden wurden, zeigen, dass die Einwohner zur Verteidigung gegen feindliche Überfälle bereit waren.

GULDGUBBER

Guldgubberne stammer fra Sorte Mulds storhedstid i 4.-7. århundrede. De er papirtynde guldblikfigurer, som viser billeder af både mennesker og dyr. På marken ved Sorte Muld er der fundet næsten 2500 guldgubber; de fleste inden for et lille område.

BAG LÅS OG SLÅ

De mange fremmede mennesker, der kom til Sorte Muld, betød måske, at indbyggerne måtte begynde at sætte lås på deres døre. Flere tabte nøgler er fundet på Sorte Muld.

VÅBEN

Fund af spyd og lanser på bopladsen viser, at der ikke altid har været fred her. Magten og de mange rigdomme, som var samlet ét sted, kan have udfordret folk til at forsøge at erobre stedet.

Et helligt træ med guldgubber sat ind i barken. Guldgubber er små tynde guldstykker med billeder på. Mange af dem viser mennesker eller dyr. Guldgubberne har sandsynligvis haft en religiøs betydning – måske som betaling til guderne eller som en bøn om bedre tider?

TIDSLINJE

Ca. 350 f.Kr. I den tidligste del af jernalderen blev en krigskano ofret i Hjortspring Mose. Den næsten 20 m lange båden er Nordeuropas ældste plankebyggede fartøj.

Ca. 200 e.Kr. Hønen kom til Danmark i den mellemste del af jernalderen og kan ses som eksempel på et af de mange nye tiltag, der prægede perioden.

532-37 e.Kr. Hagia Sofia-katedralen. I 395 blev det romerske rige delt i to. Kun det østromerske rige med hovedsæde i Konstantinopel (Istanbul) forblev levedygtigt.

1000

500

0

500

1000

1500

2000

Ca. 428-347 f.Kr. Samtidig med den tidligste jernalder i Danmark blomstrede det klassiske Grækenland med storslået arkitektur og evigtgyldige, filosofiske tanker – f.eks. Platon.

Ca. 200 e.Kr. Runerne, de første skrifttegn i Danmark og det germanske område, udvikles under indflydelse af de romerske bogstaver i de første århundreder e.Kr.

315 e.Kr. I århundrederne efter Kristi fødsel kom Romeriget til at omfatte stort set hele middelhavsområdet. Konstantinbuen i Rom er opført efter en sejr i 312.

2009 I rollespil tørner atter anglere, saksere og jyder sammen i drabelige jernalderslag – dog uden fortidens store massakrer og efterfølgende ofre i moserne.

